

სამეცნიერო ხელმძღვანელის გავლენა სადისერტაციო ნაშრომის ხარისხზე

თამარ თხელიძე

განათლების მეცნიერებების მაგისტრი

ადმოსავლეთ ევროპის უნივერსიტეტი

ანოტაცია

უმაღლესი განათლების განვითარებასთან ერთად, სულ უფრო მნიშვნელოვანი ხდება სადოქტორო საფეხურზე სწავლების ხარისხის გაუმჯობესება. აღნიშნული კვლევა მიზნად ისახავდა შეესწავლა სამეცნიერო ხელმძღვანელის გავლენა სადისერტაციო ნაშრომის ხარისხზე. კვლევა განხორციელდა ტრიანგულაციური მიდგომით. პირველ ეტაპზე შესწავლილ იქნა ქართული უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების ისეთი სამართლებრივი აქტები, როგორებიცაა: დოქტორანტურის დებულება, სადისერტაციო საბჭოს დებულება და სხვ. მეორე ეტაპზე განხორციელდა თვისებრივი კვლევა. სიდრმისეული ინტერვიუები ჩატარდა სამეცნიერო ხელმძღვანელებთან და ფაკულტეტის წარმომადგენლებთან.

კვლევის შედეგებმა ცხადყო, რომ სამეცნიერო ხელმძღვანელის ჩართულობას დისერტაციის შინაარსობრივ ნაწილში, სტუდენტთან მეგობრულ ურთიერთობას და ფაკულტეტის მხარდაჭერას დადებითი გავლენა აქვს დისერტაციის ხარისხზე. თუმცა, სადისერტაციო ნაშრომის ხარისხის მთავარი განმსაზღვრელი ფაქტორი არის თავად სტუდენტის უნარები.

შესაბამისად, კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით, შევიმუშავეთ რეკომენდაციები, რომლებიც საინტერესო იქნება სამეცნიერო ხელმძღვანელებისა და დოქტორანტებისთვის. ასევე, კვლევის შედეგები დაეხმარება უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებს სადოქტორო საფეხურზე სწავლების ხარისხის გაუმჯობესებაში.

საკვანძო სიტყვები: დოქტორანტურა, სამეცნიერო ხელმძღვანელი, დისერტაცია

სამეცნიერო ხელმძღვანელის გავლენა სადისერტაციო ნაშრომის ხარისხზე

თამარ თხელიძე

განათლების მეცნიერებების მაგისტრი

ადმოსავლეთ ევროპის უნივერსიტეტი

შესავალი

თემის აქტუალობა: დღევანდელ დინამიურ და სწრაფ ცვლილებად სამყაროში განათლება თანამედროვე ცხოვრების განუყოფელი ნაწილია. შესაბამისად, განათლების სფეროსთან დაკავშირებული საკითხები მუდმივ კვლევასა და განახლებას საჭიროებს. ჩვენი კვლევის საკითხს წარმოადგენს სამეცნიერო ხელმძღვანელის გავლენის შესწავლა სადისერტაციო ნაშრომის ხარისხზე. საქართველოში უმაღლესი განათლების სისტემა სამი ძირითადი საფეხურისგან შედგება: ბაკალავრიატი, მაგისტრატურა და დოქტორანტურა (საქართველოს კანონი უმაღლესი განათლების შესახებ). თითოეულ მათგანს გააჩნია საკუთარი სპეციფიკა და კონკრეტული კრიტერიუმები, რომელსაც უმაღლესი განათლების ხარისხის მინიჭების შემდეგ უნდა აკმაყოფილებდეს კურსდამთავრებული.

სადოქტორო საფეხურზე სწავლა მოიცავს როგორც კვლევით, ისე თეორიულ კომპონენტებს. ამასთან ერთად, განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანია სადისერტაციო ნაშრომზე მუშაობის პროცესი და ის შედეგი, რასაც დოქტორანტმა სწავლის დასრულების შემდეგ უნდა მიაღწიოს, რაზეც უდავოდ დიდი გავლენა აქვს სამეცნიერო ხელმძღვანელს „დოქტორანტურის მოგზაურობაში დოქტორანტებსა და მათ ხელმძღვანელებს შორის პოზიტიური და ეფექტური ურთიერთობა მათი წარმატების უმთავრესი წინაპირობაა“ (Ali et al., 2016, 11). ბუნებრივია, რომ სადისერტაციო ნაშრომის დაცვა, კონკრეტული პიროვნებისთვის აკადემიური ხარისხის მინიჭების უმნიშვნელოვანესი წინაპირობაა, ამ პროცესში კი უდიდესი როლი გააჩნია სამეცნიერო ხელმძღვანელს. სწორედ სამეცნიერო ხელმძღვანელი ეხმარება დოქტორანტს გახდეს მკვლევარი და კარგი მეცნიერი.

ქართული თუ უცხოური სამეცნიერო სტატიების ანალიზი ცხადყოფს, რომ აღნიშნული საკითხის შესწავლით არაერთი ქვეყნის მეცნიერია დაინტერესებული. საქართველოში ჩატარებული კვლევები, რომლებიც სადოქტორო განათლებას და მის სპეციფიკას შეეხება, არ მოიცავს სამეცნიერო ხელმძღვანელის როლის სრულფასოვან აღწერას სადისერტაციო ნაშრომის შექმნის პროცესში, რაც ხაზს უსვამს ნაშრომის სიახლესა და აქტუალობას. ამ ყველაფრის გათვალისწინებით, უნდა ითქვას, რომ ჩვენ მიერ ჩატარებულ კვლევაში გამოიკვეთა ის ძირითადი პრობლემები, რომლებიც სამეცნიერო ხელმძღვანელისა და დოქტორანტის ურთიერთობისას იჩენს თავს.

ლიტერატურის მიმოხილვა

სადოქტორო პროგრამების ფუნქციონირება საქართველოში ეყრდნობა ზალცბურგის პრინციპებს, რომლიც ევროპული საგანმანათლებლო სივრცის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი სახელმძღვანელო დოკუმენტია. ზალცბურგის პრინციპები ცხადყოფს, რომ „სადოქტორო განათლების მთავარი კომპონენტი არის ცოდნის განვითარება ორიგინალური კვლევის საშუალებით“ (ზალცბურგის პრინციპები, 2005, გვ. 1).

უმაღლესი საგანმანათლებლო პროგრამების აკრედიტაციის სტანდარტი ცხადყოფს, რომ სამეცნიერო ხელმძღვანელი ჩართული უნდა იყოს დისერტაციის შექმნის პროცესის ყველა ეტაპზე. მითითებები მისცეს სტუდენტს და დაეხმაროს სწორი მიმართულების არჩევაში (უმაღლესი საგანმანათლებლო პროგრამების აკრედიტაციის სტანდარტების შეფასების სახელმძღვანელო, 2023, გვ.40).

ქართულ საგანმანათლებლო სივრცეში მოიძებნება რამდენიმე კვლევა სადოქტორო განათლების შესახებ: ირინე დარჩიას ნაშრომში „სადოქტორო განათლება საქართველოში ერთიანი ევროპული საგანმანათლებლო სივრცის კონტექსტში“, ქეთევან გურჩიანის, თამარ ბრეგვაძის, სიმონ ჯანაშიას, მარიამ დალაქიშვილის, ნინო რჩელიშვილის, ქეთევან ცოტნიაშვილის კვლევა: „სადოქტორო კვლევების ხარისხის გაუმჯობესების ხელშეწყობა საქართველოში. ირინე დარჩიას ნაშრომში ძირითადად აღწერილია სადოქტორო განათლებასთან დაკავშირებული პრობლემები და მნიშვნელოვანი საკითხები, ასევე ყურადღება გამახვილებულია სადოქტორო საფეხურზე სტატუსის შეჩერების მაჩვენებლებსა და მიზეზებზე: „დოქტორანტურის საგანმანათლებლო პროგრამების ფარგლებში დოქტორანტების პროფესიული განვითარების, სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობის მხარდაჭერი სერვისების სიმწირე (მათ შორის სამეცნიერო ხელმძღვანელების არასაკმარისი ჩართულობა) და კვლევითი გარემოს შეზღუდულობა და სხვ.“ (დარჩია, გვ.12). საქართველოში სადოქტორო კვლევების ხარისხის გაუმჯობესების ხელშეწყობის შესახებ ჩატარებული კვლევა გამოყოფს სხვადასხვა სახის პრობლემებს, მათ შორის მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს პროფესორთა საათობრივი დატვირთვა. არაერთი შემთხვევა არსებობს, როდესაც პროფესორთა სამუშაო განაკვეთი მნიშვნელოვნად აღემატება სტანდარტით გათვალისწინებულ ნორმებს. სტუდენტები ხშირად ასახელებენ ამ პრობლემას სამეცნიერო ხელმძღვანელებთან ურთიერთობისას. (გურჩიანი ქ., ბრეგვაძე თ., ჯანაშია ს., 2014).

დოქტორანტურის საფეხურზე ეფექტიანი სწავლის უმნიშვნელოვანეს წინაპირობას წარმოადგენს სამეცნიერო ხელმძღვანელის სწორად შერჩევა. „აკადემიურ კონტექსტში ხელმძღვანელობა არის პროცესი, რომელიც ხელს უწყობს სტუდენტს გახდეს დამოუკიდებელი პროფესიონალი მკვლევარი და მეცნიერი თავის სფეროში, რომელსაც შეუძლია მოერგოს სხვადასხვა კვლევით ასპარეზს, იქნება ეს უნივერსიტეტი თუ ინდუსტრია“. (Pearson, Brew, 2002:135). შესაბამისად, სამეცნიერო ხელმძღვანელთან ეფექტიანი კომუნიკაციის შენარჩუნება, სადოქტორო საფეხურს წარმატებით დასრულების მნიშვნელოვანი წინაპირობაა. (Zhao, Golde & McCormick, 2007). სამეცნიერო ხელმძღვანელების დამოკიდებულება მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს როგორც დოქტორანტთა წარმატებას, ისე წარუმატებლობას (Lee, 2008, 268).

გულბრანდსენი ნაშრომში „Research Quality and Organisational Factors: An Investigation of the Relationship“ გამოყოფს სადისერტაციო ნაშრომის ხარისხის განმსაზღვრელ რამდენიმე ფაქტორს: ორიგინალურობა, სიმყარე, სამეცნიერო შესაბამისობა, რაქტიკული/საზოგადოებრივი სარგებლიანობა (Gulbrandsen, 2000).

ამჯად აღმუსაიდის კვლევა, მიზნად ისახავდა შეესწავლა ხელმძღვანელის როლი დოქტორანტთა უნარების განვითარებაში. კვლევა ცხადყოფს, რომ იმ სტუდენტთა სამეცნიერო ნაშრომი, რომელთაც ორი ხელმძღვანელი ჰყავდათ, უფრო მაღალი ხარისხით გამოირჩეოდა. (Almusaaid, 2020) ამავე მოსაზრებას ადასტურებს ივს და როულის კვლევა. კვლევაში მონაწილე სტუდენტთაგან რამდენიმეს ჰყავდა ორი აქტიური ხელმძღვანელი, იმ სტუდენტებმა, რომლებსაც ორი ხელმძღვანელი ჰყავდათ უფრო მნიშვნელოვანი პროგრესი განიცადეს თავიანთ თეზისზე მუშაობისას და კმაყოფილი იყვნენ მათი ზედამხედველობით (Ives, Rowley, 2005).

ტრიცინა ვილკინას კვლევა სამეცნიერო ხელმძღვანელის შერჩევის არაერთ ასპექტის მოიცავს. შედეგებისას ანალიზისას, ავტორი ხაზს უსვამს, რომ სტუდენტები იშვიათად ირჩევენ მდებარეობითი სქესის ხელმძღვანელს, მათ მიაჩნიათ, რომ ხელმძღვანელის სქესი გავლენას ახდენს სადისერტაციო ნაშრომის ხარისხზე, უპირატესობას კი მამრობითი სქესის ხელმძღვანელებს ანიჭებენ. (Vilkin, 2007).

საკვლევი საკითხის გარშემო არსებული ლიტერატურა ადასტურებს, რომ სადისერტაციო ნაშრომის ხარისხზე არაერთ ფაქტორს აქვს გავლენა. თუმცა ხაზი უნდა გაესვას იმას, რომ სადისერტაციო ნაშრომის ხარისხს დიდწილად განსაზღვრავს საკითხის ორიგინალურობა და კვლევისთვის შესაბამისი მეთოდების შერჩევა. ჰემლინი ჯერ კიდევ 1993 წელს ჩატარებულ კვლევაში მიუთითებს, რომ ორიგინალურობა და სწორი მეთოდები კვლევის ხარისხის ყველაზე მაღალი რანგის ელემენტებია (Hemlin, 1993). სოუმანი საკუთარ კვლევაში გამოყოფს იმ ძირითად ფაქტორებს, რომლებსაც ყველაზე დიდი გავლენა აქვს ხარისხიანი დისერტაციის შექმნაზე: სტუდენტის თვისებები, დაფინანსება, კვლევის დაბრკოლებები, ფსიქოლოგიური მდგომარეობა, სამეცნიერო ხელმძღვანელი (Soumana, A. O., & Uddin, M. R. 2017, 90). ამასთან ერთად ძალიან მნიშვნელოვანია

ფაკულტეტის ჩართულობა სამეცნიერო ხელმძღვანელისა და დოქტორატის ურთიერთის პროცესში. ფაკულტეტმა უნდა გააკონტროლოს ყველა ძირითადი მიმდინარე პროცესი (Maher, Thompson, 2004, 403). გრიუი აღნიშნავს, რომ აკადემიური წერის უნარი და კრიტიკული აზროვნება აუცილებელი კვლევის უნარებია დოქტორანტებისთვის. (Gyuris, 2018). განხილულ სამეცნიერო ლიტერატურაზე დაყრდნობით უნდა აღინიშნოს, რომ დისერტაციაზე მუშაობის პროცესში ყველაზე მნიშვნელოვან როლი თავად დოქტორანტს ენიჭება.

ამგვარად, ზემოაღნიშნული ანალიზიდან გამომდინარე კვლევის მიზანია შევისწავლოთ სამეცნიერო ხელმძღვანელის გავლენა სადისერტაციო ნაშრომის ხარისხზე. სამეცნიერო ლიტერატურის ანალიზის საფუძველზე ჩამოყალიბდა კვლევის **ჰიპოთეზები**:

- სამეცნიერო ხელმძღვანელთან მეგობრული დამოკიდებულება აუმჯობესებს დისერტაციის ხარისხს;
- სამეცნიერო ხელმძღვანელის ჩართულობა დისერტაციის შინაარსობრივ ნაწილზე მუშაობისას, დადებითად აისახება სადისერტაციო ნაშრომის ხარისხზე;
- ფაკულტეტის მხარდაჭერა დადებითად აისახება დისერტაციის ხარისხზე;
- თანახელმძღვანელის არსებობა აუმჯობესებს დისერტაციის ხარისხს;
- სამეცნიერო ხელმძღვანელების სქესი განსაზღვრავს დისერტაციის ხარისხს;
- დოქტორანტის უნარი განსაზღვრავს დისერტაციის ხარისხს.

კვლევის მეთოდოლოგია

სადისერტაციო ნაშრომის ხარისხის განმარტობებელი ფაქტორების სიდრმისეული შესწავლისთვის შერჩეულ იქნა კვლევის **თვისებრივი მეთოდი**. მეორე ეტაპზე ჩატარდა 15 პირისპირ ინტერვიუ. გამოიკითხა განსხვავებულ დარგებსა და უნივერსიტეტებში მოღვაწე 10 სამეცნიერო ხელმძღვანელი და ფაკულტეტის 5 წარმომადგენელთან. რესპონდენტთა შერჩევისთვის გამოყენებულ იქნა ე.წ. „თოვლის გუნდის“ მეთოდი. ინტერვიუს დაწყებამდე თითოეულ რესპონდენტთან გაფორმდა კვლევის ეთიკით განსაზღვრული წერილობითი შეთანხმება კონფიდენციალურობის თაობაზე.

რაოდენობრივი კვლევისთვის თეორიული პოპულაცია განისაზღვრა 2011 წლიდან დოქტორანტურის კურსდამთავრებულთა რაოდენობით. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემების მიხედვით 2011 წლიდან დღემდე მოყოლებული დოქტორანტურის კურსდამთავრებულთა საერთო რაოდენობა შეადგენს 5030. შესაბამისად 95%-იანი ნდობის დონით და ნდობის ინტერვალი ± 4 -ით შერჩევის ზომა იქნება 599. მონაცემების დამუშავება განხორციელდება პროგრამული უზრუნველყოფის SPSS 26-ით და SPSS-ს მეშვეობით. მონაცემების შეგროვების ძირითადი წყაროა გამოკითხვის შედეგად მიღებული ინფორმაცია.

პირველადი მონაცემები შეგროვდა სტრუქტურირებული კითხვარის დახმარებით, რაოდენობრივ კვლევაში მონაწილეობა მიიღო სადოქტორო საფეხურის 80-მა კურსდამთავრებულმა და 40-მა დოქტორანტმა. კითხვარის შემუშავებისას გამოიყენა შემდეგი თემატური ბლოკები: სამეცნიერო ხელმძღვანელის ჩართულობა სადისერტაციო ნაშრომის შინაარსობრივ ნაწილში; სამეცნიერო ხელმძღვანელის მხარდაჭერა; სამეცნიერო ხელმძღვანელით ზოგადი კმაყოფილება; დოქტორანტის/კურსდამთავრებულის უნარების შეფასება; უნივერსიტეტის სტრუქტურული ერთეულის ჩართულობა სადისერტაციო ნაშრომის შექმნის პროცესში; სადისერტაციო ნაშრომის ხარისხის შეფასება.

კვლევაში სამეცნიერო ხელმძღვანელის ცვლადების გასაზომად გამოვიყენეთ ლიკერტის სკალა. შესაბამისად, ლიკერტის სკალის დიაპაზონი იქნება 1 – 5: 1 = კატეგორიულად არ ვეთანხმები; 2 = არ ვეთანხმები; 3 = ნეიტრალური; 4 = ვეთანხმები; 5 = სრულიად ვეთანხმები (იხ. ცხრილი 1).

ცხრილი 1: კითხვარის სტრუქტურა

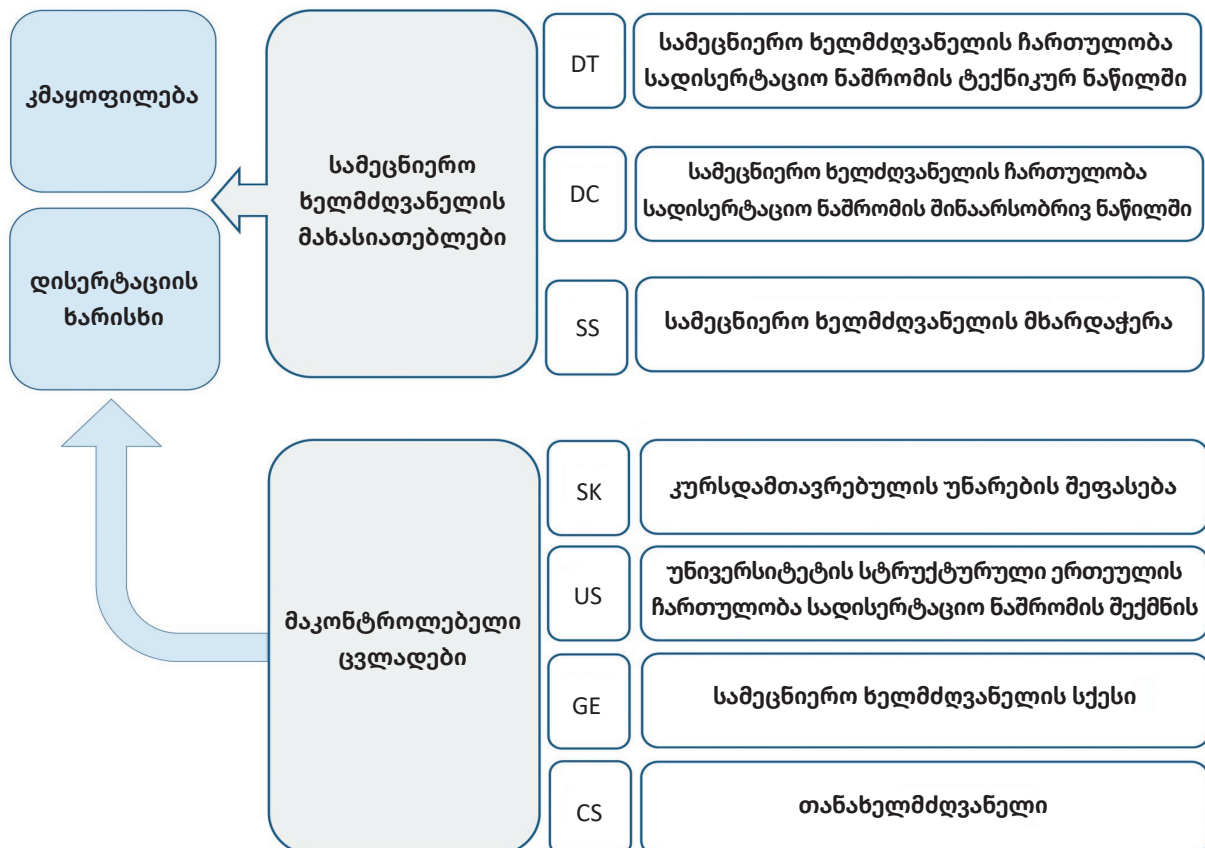
ფაქტორები		ულემენტები	სკალა
სამეცნიერო ხელმძღვანელის ჩართულობა სადისერტაციო ნაშრომის შინაარსობრივ ნაწილში	ჩართულობა	22	ლიკერტის სკალა
სამეცნიერო ხელმძღვანელის მხარდაჭერა	მხარდაჭერა	16	
სამეცნიერო ხელმძღვანელით ზოგადი კმაყოფილება	კმაყოფილება	7	
დოქტორანტის / კურსდამთავრებულის უნარების შეფასება	უნარები	8	
უნივერსიტეტის სტრუქტურული ერთეულის ჩართულობა სადისერტაციო ნაშრომის შექმნის პროცესში	სტრუქტურული ერთეული ჩართულობა	5	
სადისერტაციო ნაშრომის ხარისხის შეფასება	ხარისხი	9	

მონაცემთა ანალიზის მეთოდი მოიცავდა მონაცემთა რედაქტირებას, კოდირებას და შეჯამებას მართვად შეჯამებებად. მარტივი ანალიზის უზრუნველსაყოფად, კითხვარები დამიზნული იყო კვლევის თითოეული ცვლადის მიხედვით, რათა უზრუნველყოფილი ყოფილიყო სიზუსტე ანალიზის დროს. ანალიზი ჩატარდა სოციალური მეცნიერებების სტატისტიკური პაკეტის (SPSS). გამოთვლილი მონაცემები გაანალიზდა აღწერითი სტატისტიკის გამოყენებით, სიხშირეების, საშუალო და პროცენტების ჩათვლით. დამოკიდებულებს შორის დასკვნების გამოსატანად გამოყენებული იქნა მრავალჯერადი წრფივი რეგრესიის ანალიზი ქვემოთ მოცემული ემპირიული მოდელის საშუალებით.

ემპირიულ მოდელში გამოყენებული ცვლადები და მათ შორის დამოკიდებულება მოცემულია სქემა 1-ში.

$$DQ_{it} = \beta_0 + \beta_1 DT_{it} + \beta_2 DC_{it} + \beta_3 SS_{it} + \beta_4 SK_{it} + \beta_5 US_{it} + \beta_6 GE_{it} + \beta_7 CS_{it} + \varepsilon_{it}$$

სქემა 1: კვლევის კონცეპტუალური ჩარჩო

კვლევის შედეგები

თვისებრივი კვლევისას მიღებულმა შედეგებმა საშუალება მოგვცა, დაგვენახა როგორ ხდება ქართულ რეალობაში სამეცნიერო ხელმძღვანელის შერჩევა, ძირითადად რა მიდგომას მიმართავენ სტუდენტები. სამეცნიერო ხელმძღვანელებთან ინტერვიუმ ნათლად წარმოაჩინა, რომ დოქტორანტთა უდიდეს ნაწილს არ აქვს შესაბამისი გამოცდილება და მზაობა სამეცნიერო საქმიანობისთვის. მათი ინტერესები ეფუძნება მხოლოდ და მხოლოდ დოქტორის აკადემიური ხარისხის მიღება და არა კვლევით საქმიანობას. ფაკულტეტის წარმომადგენლები აღნიშნავენ, რომ ყოველწლიურად აკეთებენ აკადემიური პერსონალის საათობრივი დატვირთვის ანალიზს, თუმცა შედეგებს ხშირად არ ითვალისწინებენ, რაც იმას ნიშნავს, რომ სამეცნიერო ხელმძღვანელების დატვირთვა აღემატება დაშვებული დროის რაოდენობას. თვისებრივი კვლევის შედეგების ანალიზისას გამოიკვეთა კიდევ არაერთი პრობლემა, რომლებსაც მნიშვნელოვანი გავლენა აქვს დისერტაციის ხარისხზე.

ჰიპოთეზების ტესტირებისათვის გამოვიყენეთ რაოდენობრივი კვლევის ინსტრუმენტები, კერძოდ მრავალფაქტორიან რეგრესული განტოლება. ცხრილი 1 გვიჩვენებს მოდელში შემავალი ცვლადების საშუალოს და სტანდარტულ გადახრას. ცხრილიდან ჩანს, რომ დისერტაციის ხარისხის, სამეცნიერო ხელმძღვანელით კმაყოფილების დონე და კურსდამთავრებულთა უნარი საშუალოზე მაღალი ქულით არის შეფასებული, ხოლო სტანდარტული გადახრა მერყეობს 0,84-სა და 1,5-ის დიაპაზონში.

ცხრილი 2: მოდელის აღწერილობითი სტატისტიკა

	№	მინიმუმი	მაქსიმუმი	მნიშვნელობა	სტანდარტული გადახრა
DT	81	1.00	5.00	3.3185	1.51221
DC	81	1.00	5.00	3.2892	1.37729
SS	81	1.13	5.00	3.5525	1.25307
SET	81	1.00	5.00	3.7549	1.10662
SK	81	1.75	5.13	3.7917	.84049
US	81	1.00	6.00	3.3741	1.03535
DQ	81	2.00	5.00	3.7562	1.03605

ცხრილი 2-ში მოცემულია რეგრესული განტოლების შედეგები, რომელშიც დამოკიდებული ცვლადია შესრულებული დისერტაციის ხარისხი. ცხრილიდან ჩანს, რომ ხელმძღვანელის ტექნიკური მხარდაჭერა, სამეცნიერო ხელმძღვანელის მხარდაჭერა, კურსდამთავრებულთა უნარები, უნივერსიტეტის ადმინისტრაციის მხარდაჭერა დადებით გავლენას ახდენს დისერტაციის ხარისხზე, თუმცა ამ ცვლადებს შორის კურსდამთავრებულის უნარები სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი ცვლია, რომელიც დადებით გავლენას ახდენს დისერტაციის ხარისხზე.

ცხრილი 3: რეგრესული განტოლების შედეგები (დამოკიდებული ცვლადი: სადოქტორო დისერტაციის ხარისხი)

		არასტანდარტული კოეფიციენტები		სტანდარტული კოეფიციენტები		
Model		B	Std. Error	Beta	t	Sig.
	(Constant)	0,761	0,569		1,337	0,186
	DT	0,148	0,116	0,214	1,277	0,206
	DC	-0,139	0,137	-0,183	-1,017	0,313
	SS	0,177	0,155	0,214	1,141	0,258
	SK	0,713	0,132	0,582	5,394	0,000
	US	0,055	0,065	0,056	0,852	0,397
	GE	-0,002	0,161	-0,001	-0,011	0,991
	CS	-0,361	0,137	-0,175	-2,631	0,010
	R Square	0,737				
	Adjusted R Square	0,711				

სამეცნიერო ხელმძღვანელის ჩართულობა სადისერტაციო ნაშრომის შინაარსობრივ ნაწილში, სამეცნიერო ხელმძღვანელის სქესი, თანახელმძღვანელის არსებობა უარყოფით დამოკიდებულებაში იმყოფება დისერტაციის ხარისხიან შესრულებასთან, თუმცა აღნიშნული ცვლადები არ არის სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი. დეტერმინაციის კოეფიციენტი არის 0,73 რაც ნიშნავს, რომ დამოკიდებული ცვლადების ვარიაცია 73%-ით ხსნის დამოკიდებული ცვლადის ვარიაციას.

ცხრილი 4: რეგრესიის განტოლების შედეგები (დამოკიდებული ცვლადი: ხელმძღვანელით კმაყოფილება)

კოეფიციენტები						
მოდელი		არასტანდარტული კოეფიციენტები		სტანდარტული კოეფიციენტები		
		B	Std. Error	Beta	t	Sig.
	(Constant)	1,356	0,479		2,831	0,006
	DT	0,140	0,097	0,192	1,438	0,155
	DC	-0,015	0,115	-0,018	-0,128	0,899
	SS	0,575	0,131	0,655	4,401	0,000
	SK	0,141	0,111	0,109	1,268	0,209
	US	-0,079	0,055	-0,076	-1,447	0,152
	GE	-0,253	0,135	-0,101	-1,868	0,066
	CS	0,079	0,115	0,036	0,683	0,497
	R Square	0,834				
	Adjusted R Square	0,817				

ცხრილი 2 გვიჩვენებს სამეცნიერო ხელმძღვანელის გავლენას კურსდამთავრებულთა კმაყოფილებაზე. ცხრილიდან ჩანს, რომ სამეცნიერო ხელმძღვანელის მხარდაჭერის და სამეცნიერო ხელმძღვანელის სქესის გავლენა კურსდამთავრებულთა კმაყოფილებაზე სტატისტიკურად მნიშვნელოვანია. თუმცა, ხელმძღვანელის მხარდაჭერა დადებით გავლენას ახდენს კმაყოფილებაზე, მაშინ როდესაც სქესი, კერძოდ კი მდედრობითი სქესის სამეცნიერო ხელმძღვანელი, უარყოფით გავლენას ახდენს კმაყოფილებაზე. დანარჩენი ცვლადები არ არის სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი. ცხრილში მოცემული დეტერმინაციის კოეფიციენტი 0,83 გვიჩვენებს, რომ დამოკიდებული ცვლადების ვარიაცია 83%-ით ხსნიან დამოკიდებული ცვლადის ვარიაციას.

დასკვნა და რეკომენდაციები

კვლევის შედეგების ანალიზისა და განსჯის საფუძველზე შეგვიძლია ჩამოვყალიბოთ ის ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები, რომლებიც მიღებულმა შედეგებმა განაპირობა. ჩვენ მიერ შემუშავებული ჰიპოთეზებიდან სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი ცვლადი აღმოჩნდა მხოლოდ დოქტორანტის უნარები და დადასტურდა ჰიპოთეზა: **„დოქტორანტის უნარი განსაზღვრავს დისერტაციის ხარისხს“**. რაოდენობრივი კვლევის შედეგების ანალიზმა ასევე ცხადყო, რომ დისერტაციის შესრულების ხარისხზე დადებითი გავლენა აქვს სამეცნიერო ხელმძღვანელთან მეგობრულ დამოკიდებულებას, სამეცნიერო ხელმძღვანელის ჩართულობას დისერტაციის შინაარსობრივ და ტექნიკურ ნაწილში, ფაკულტეტის მხარდაჭერას, სამეცნიერო ხელმძღვანელის სქესს, თანახელმძღვანელის არსებობას. მიუხედავად ამისა, არცერთი მათგანი არ არის სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი ცვლადი, შესაბამისად არ დადასტურდა ჰიპოთეზები: **„სამეცნიერო ხელმძღვანელთან მეგობრული დამოკიდებულება აუმჯობესებს დისერტაციის ხარისხს“**; **„სამეცნიერო ხელმძღვანელის ჩართულობა დისერტაციის შინაარსობრივ ნაწილზე მუშაობისას, დადებითად აისახება სადისერტაციო ნაშრომის ხარისხზე“**; **„ფაკულტეტის მხარდაჭერა დადებითად აისახება დისერტაციის ხარისხზე“**; **„სამეცნიერო ხელმძღვანელების სქესი განსაზღვრავს დისერტაციის ხარისხს“**; **„თანახელმძღვანელის არსებობა აუმჯობესებს დისერტაციის ხარისხს“**.

რეკომენდაციების სახით შეიძლება ითქვას, სადოქტორო პროგრამებზე მიღების წინაპირობების გამკაცრებასთან ერთად, მნიშვნელოვანია, რომ ფაკულტეტმა იზრუნოს სამეცნიერო ხელმძღვანელების კომპეტენციის გაზრდაზე. აღნიშნული საკითხის გააქტიურება შედეგად მოგვცემს იმას, რომ დოქტორანტურაზე ჩააბარებენ ის სტუდენტები, რომლებსაც რეალურად აქვთ მეცნიერული ინტერესები. შემცირდება სამეცნიერო ხელმძღვანელების დაქვემდებარებაში მყოფი დოქტორანტების რაოდენობაც. სამეცნიერო ხელმძღვანელები და დოქტორანტები საჭირო დროს და რესურსს დაუთმობენ დისერტაციაზე მუშაობას. ამ საკითხების თანხვედრა კი გააუმჯობესებს ქართულ უმაღლეს საგანმანათლებლო სივრცეში შესრულებული სადოქტორო დისერტაციების ხარისხს.

- დარჩია, ი. სადოქტორო განათლება საქართველოში ერთიანი ევროპული საგანმანათლებლო სივრცის კონტექსტში“, თბილისი.
- გურჩიანი, ქ, ბრეგვაძე, თ., ჯანაშია, ს., დალაქიშვილი, მ., რჩულიშვილი, ნ., ცოტნიაშვილი, ქ., (2014). სადოქტორო კვლევების ხარისხის გაუმჯობესების ხელშეწყობა საქართველოში, ტემპუსი, კვლევის ანგარიში ზალცბურგის პრინციპები, 2005.
- სსიპ – განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრი „უმაღლესი საგანმანათლებლო პროგრამების აკრედიტაციის სტანდარტების შეფასების სახელმძღვანელო“.
- სსიპ – განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრი „უმაღლესი საგანმანათლებლო პროგრამების აკრედიტაციის სტანდარტები“, საქართველოს კანონი უმაღლესი განათლების შესახებ <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/32830?publication=102>
- Ali, P and Watson, P and Dhingra, K (2016) Postgraduate research students' and their supervisors' attitudes towards supervision. *International Journal of Doctoral Studies*, 11, 227-241.
- Almusaid A, (2020), "The role of the supervisor on developing phd students skills". *International conference of humanitis,social and education sciences*.
- Gulbrandsen, M. 2000. *Research Quality and Organisational Factors: An Investigation of the Relationship*. Trondheim: Norwegian University of Science and Technology.
- Gyuris, E. (2018). Evaluating the effectiveness of postgraduate research skills training and its alignment with the Research Skill Development framework. *Journal of University Teaching & Learning Practice*, 15(4), 5.
- Hemlin, S. 1993. „Scientific Quality in the Eyes of the Scientist. A Questionnaire Study. *Scientometrics* 27: 3-18.
- Ives, G. & Rowley, G. (2005). Supervisor selection or allocation and continuity of supervision: Ph.D. students' progress and outcomes, *Studies in Higher Education Journal* Vol. 30.
- Lee, A. 2008. How Are Doctoral Students Supervised? Concepts of Doctoral Research Supervision. *Studies in Higher Education* 33 (3): 267-281. doi:10.1080/03075070802049202.
- Maher, M. A., Ford, M. E., & Thompson, C. M. (2004). Degree progress of women doctoral students: Factors that constrain, facilitate, and differentiate. *The Review of Higher Education*, 27(3), 385-408.
- Pearson, M., & Brew, A. (2002). Research traning and supervision development. *Studies in Higher Education*, 27(2), 135-150.
- Soumana, A. O., & Uddin, M. R. (2017). Factors Influencing the Degree Progress of International PhD Students from Africa: An Exploratory Study. *Üniversitepark Bülten*, 6(1), 79-94.
- Vilkinas, T, (2007) An Exploratory Study of the Supervision of Ph.D./Research Students' Theses, *Innovative Higher Education* 32(5):297-311, University of South Australia.
- Zhao, C-M., Golde, C.M. & McCormick, A.C. (2007). More than a signature: How advisor choice and advisor behaviour affect doctoral student satisfaction. *Journal of Further and Higher Education*, 31, 263-281.